

# EYLÜL 2010- YSTYHDAM RAPORU

Hazırlayan- Ali E Bilgin

## ÖZET

### Eylül

2010 Ostihdam Raporumuz, krizin ekonomik çökü\_e dönü\_tü ü Eylül 2008 ile Eylül 2010 dönemleri aras1nda istihdamdaki (ve i\_sizlikteki) de\_i\_imi ve genel e ilimi ortaya koyan bir ara\_t1rma. Oktisatç1 Ali E. Bilgin in katk1s1yla hazırlanan ara\_t1rmam1za göre, gerçek i\_siz say1s1 Eylül 2008 döneminde 4,5 milyon iken, Eylül 2010 döneminde 5,2 milyona ula\_t1. Böylece ekonomik çökü\_ döneminde kitlesel i\_sizli e eklenen yeni i\_siz say1s1 704 bin 100 ki\_i oldu. Ara\_t1rmaya göre, istihdam ve i\_sizlikte belirgin hale gelen ba\_l1ca e ilimler öyle:

### \* Ekonomik

çökü\_ döneminde, i\_bulmak için emek piyasas1na dahil olanlar1n say1s1 arttı. Kad1nlar, i\_bulmak için emek piyasas1na eskiye göre çok daha fazla kat1ld1lar. Eylül 2008 döneminde emek piyasas1ndaki erkek-kad1n oran1 öyleydi: Erkek % 76 kad1nlar %24. Ama ekonomik çökü\_ sürecinde bu e ilim alt üst oldu. öyle, Ekonomik çökü\_ döneminde emek piyasas1na dahil olan toplam 1.984.700 ki\_inin, 861.400'ü erkeklerden 1.123.300'ü kad1nlardan olu\_tu. Yani krizin derinle\_tii i dönemde emek piyasas1na dahil olan her, 100 ki\_inin 43'ü erkek, 57'si kad1nlardan meydana geldi.

### \* Eylül

2008 döneminde toplam istihdam içinde erkeklerin oran1 yüzde 74 kad1nlar1n oran1 yüzde 26 idi. Ekonomik çökü\_ döneminde ise istihdam edilenlerin say1s1 toplam say1s1 1 milyon 280 bin ki\_i oldu ve bunlar1n 433 binini erkekler 850 binini kad1nlar olu\_turdu. Böylece kriz döneminde istihdam imkan1 bulan her 100 ki\_inin 34'ünü erkekler 66's1n1 ise kad1nlar olu\_turdu. Kad1nlar1n daha çok istihdam edilmesinin nedenini dü\_ük ücret, güvencesiz istihdam olarak varsaymak mümkün. Kad1n istihdam1n1n nispi olarak artmas1 sosyal mücadele ve sendikal harekete dinamizm katacak bir unsur olarak de erlendirilebilir.

## RAPORU YÜKLEMEK OÇON TIKLAYIN

### EKONOMİK KRİZ OSTOHDAM VE O^SOZLÖK YAPISINI DE O^TORDO TÜÖK, geçti imiz

hafta Eylül 2010 i\_sizlik verilerini aç1klad1. Eylül verileri 2008-2009 krizi ile kar\_1la\_t1rma yapmam1za imkân vermesi nedeniyle önemli. 2008-2008 dünya kapitalist sisteminin krizinin derinle\_meye ba\_lad1 1 A ustos-Eylül 2008'den bu yana 2 y1l geçti. Kriz kendisini sanayi üretiminin dü\_mesii, üretim kapasitesinin daralması, GSMH'n1n küçülmesi ve i\_sizli in kitlesel hale gelmesiyle gösterdi. Bu yüzey göstergeler in arka plan1nda sermaye birikiminin t1kanması var ki bu da kendisini irket bilanço karlar1n1n gerek hacim, gerekse oran bak1m1ndan daralmasıyla gösterdi.

### irket

bilançolar1 aç1kland1 1nda ve ekonominin tümünün yat1r1m hacmine ili\_kin veriler elde edildi inde, i\_sizli in durumunu sermaye birikimi ekseninde de erlendirme imkan1 bulaca 1z.

### Ekonominin

yüzeye yans1yan göstergelerine bak1ld1 1nda 2009 y1l1n1n Eylül-Aralık döneminden sonra, 'toparlanma'n1n ba\_lad1 1 görülüyor. GSMH, sanayi üretimi, kapasite kullan1m1, tar1msal üretim vb, kriz öncesi y1l olan 2007 y1l1n1n seviyesine ula\_t1. 2010 Eylül döneminde de ekonomideki 'toparlanma' artarak devam etti.

Bu

nedenle, Eylül 2010 dönemine ili\_kin i\_sizlik verilerinin yayınlaması bize ekonomik çöküşün bağılangıcındaki dönemle karşılaştırma yapmaya imkânı sağlar. Okuyucu, bu raporda, aşağıdaki rakamlar yerine önümüzdeki dönemin emek sürecine ilişkin ipuçları bulabilirse, rapor amacını yerine getirmiş olacaktır.

Yöntem ve kaynağına ilişkin zorunlu not:

TÜİK'in yalnızca

sosyal istatistikleri değil, ekonomik istatistikleri de çelişkili, tutarsız yapıya sahip. Bu yalnızca, istatistik yöntem sorunlarından kaynaklanmıyor.

TÜİK istatistik

yöntemlerini sık sık değiştirdiği gibi, yöntem değişikliği gitmeden daha önce açıkladığı iktisadi ve sosyal verilerini (özellikle zaman serileri) de değiştiriyor. Bu durum, uzun vadeli eğilimlerin ortaya

konulmasına ciddi bir engel oluşturuyor. Bu konuda en iyi örnek TÜİK'in

işsizlik ve istihdam verileri. TÜİK, 2008 yılında tamamlanan Adrese

Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) gereğince göstererek 1988-2007 yıllarını içeren işsizlik ve istihdamla ilgili zaman serisini geçersiz ilan etti.

2009 yılından

itibaren işsizlik ve istihdam verilerini ADNKS'ye uygun olarak

yayınlamaya başladı. Ve 2005-2007 yıllarındaki işsizlik verilerini

ADNKS'ye uyarladı. Bu durum, uzun vadeli eğilimlerin ortaya konulması ve

analiz yapılmasını engellediği gibi eski seriye dayanarak yapılan

analizleri de büyük ölçüde geçersiz kıldı.

Diğer yandan

güvenilir olmasa da işsizlik ve istihdamla ilgili yıl ve bütün sektörleri kapsayan kullanılabilir bir kaynak yok, Türkiye'de.

İşsizliğin doğrudan muhatapları olan sendikalar işsizlik ve istihdamla

ilgili kendi örgütlü oldukları yerleri ve sektörlerle ilgili dahi

veri üretmek zahmetine girmiyorlar. İşsizliğin görünür

açıklayan, sendikaların da TÜİK verilerine alternatif seriler

üretmemesi, tam tersine TÜİK verilerini baz almaları, durumun

ciddiyetini göstermesi bakımından önerici kabul edilebilir. İşsizliğin

ve ücretleri ve diğer sosyal verileri abartarak (çok kez de bozarak)

kullanan sendikalar, bilimsel araştırmalar için kaynak ayırmak ve gerekli

kadroları istihdam etmemek rahatsız etmiyor. Aynı eleştiri üniversiteler için de söylenebilir.

SAV istihdam ve

işsizlik serisinin oluşturulması için, TÜİK işsizlik ve istihdam

verilerinden başka elde kullanılacak malzeme yok. Uzun dönemli ve

güvenilir seriler elde etmek için dahi kaynak yine TÜİK verileri. Bu

nedenle, TÜİK resmi verileri üzerinden, istihdam ve işsizlik

analizlerini sürdürmeye devam ediyoruz. TÜİK verilerine ilişkin

belirttiğimiz bu genel mahzurları gidermek için bir dizi hesaplama

yaparak, 2005-2010 zaman serisini 1988-2007 dönemini içeren zaman serisi

ile uyumlu hale getirmeye çalıştık. TÜİK'in, OSO'nun, DPT'nin

istihdamla ilgili güncel serileriyle karşılaştırmalar yaptık.

Hesaplamalar aylık veya kısa dönemli rakamlar üzerinden değil, mevsimlik

etkileri en aza indirmek için 12 aylık ortalamalar alınarak yapıldı.

Sonuçların (ve rakamların) istihdam ve işsizliğin net sonuçları değil, eğilimleri ortaya koyduğunu dikkate almak gerekir.

7 başlıkta ekonomik krizde istihdam ve işsizliğin temel eğilimleri

-Eylül 2008 dönemi ile Eylül 2010 dönemi-

1-Nüfus artışı ve emek piyasası

Eylül

2008'den Eylül 2010'a Türkiye nüfusu 1.624.600 kişi artarken, emek piyasasına ilk kez katılanların sayısı bu iki yılda 1.721.300 kişi oldu.

2-Krizin yarattı 1 toplam i\_siz say1s1 yakla\_1k 700 bin

Krizin

derinle\_meye ba\_lad1 1 dđnemde, (2008 Eylđl ay1n1n dahil oldu u 12 ay ortalamas1) resmi i\_siz say1s1 2,4 milyona gerçek i\_siz say1s1 4,5 milyona ula\_1yordu.

2 y1l sonra, gđnümüzde (2010 y11 Eylđl ay1n da dđhil oldu u 12 aylık ortalama) resmi

i\_siz say1s1 3,1 milyona, gerçek i\_siz say1s1 5,2 milyona ula\_t1. Bu verilerden hareketle, kriz dđneminde i\_siz kalanlar1n say1s1n1n ortalama 704 bin100 ki\_i oldu unu sđyleyebiliyoruz.

3-Emek piyasas1na 2 milyon ki\_i eklendi

Eylđl

2008 dđneminde, emek piyasas1na dahil olan emekçi say1s1, toplam 25,6 milyon ki\_ydi. Gđnümüzde emek piyasas1ndaki toplam emekçi say1s1 27,6 milyona yđkseldi. Bđylece iki y1lda, emek piyasas1na dahil olan yeni emekçi say1s1 1.984.700 ki\_i oldu. Bu iki milyonun (yukarıda belirtti imiz gibi) 1.721.300'ünü emek piyasas1na ya\_1 nedeniyle ilk kez dahil olan genç nđfus olu\_turuyor.

Geriyeye

kalan 263 bin ki\_i ise, emek piyasas1ndan daha önce ekilmi\_ ki\_ilerden meydana geliyor. Kriz derinle\_medeni önce bu 263 bin ki\_i, emek piyasas1na dahil de ildi. Öyle anla\_1lıyor ki kriz ko\_ullar1 nedeniyle bu 263 bin ki\_i, krizin yol açtı 1 \_artlar nedeniyle emek piyasas1na dahil oldu.

4-Gerçek i\_siz say1s1 5 milyonun üzerinde

Eylđl

2008 de gerçek i\_siz say1s1 4,5 milyon iken gđnümüzde (Eylđl 2010 dđneminde) 5,2 milyona ula\_t1. Krizin ba\_langı1c1nda (TÜOK in i\_siz olarak tan1mlad1 1) bizim Resmi 0\_sizler olarak adland1rd1 1m1z i\_sizlerin ana gövdesinin say1s1, 2,4 milyon iken, gđnümüzde 3,2 milyona yđkseldi. Bđylece kriz sđreci, i\_sizler ordusuna say1s1 708 bin olan kitlenin eklenmesine neden oldu.

Gerçekte bu

say1n1n 700 binin üzerinde oldu unu, sanayi istatistiklerine, i\_letme ba\_1na dđ\_en i\_i say1s1ndaki de\_ime, Tđrkiye 0\_Kurumu istatistiklerine ve sendikal1 i\_i say1s1ndaki azalmaya bakt1 1m1zda ileri sđrmek pekala mđmkđn.

Ekonomide depresyon tamamen sona erse ve toparlanma dđzeyi artsa bile -i\_i s1n1f1n1n ve toplumun di\_er kesimlerinin kitlesel bas1nc1n1n olmad1 1 ko\_ullarda veya siyasetin bu bas1nla hareket etmedi i\_halde- i\_sizlik 5 milyon e\_i inin alt1na inmeyecektir.

Neden?

Okı

temel nedenden sđz edebiliriz. Kapitalist ekonominin rekabet yasalar1, i\_letmelerin istihdam1n1 s1n1rlamas1 yđnünde baskı yaparken, kamu (devlet) da mali kaynaklar1 istihdamı geni\_letmek için kullanamayacak. Bu iki temel do\_rultuya, demografik geni\_leme, i ve uluslar aras1 gđđn sosyal dalgalar1 da eklenecek. K1sacas1 depresyon sđrecinde olu\_an ek 700 bin i\_sizin, önümüzdeki dđnemde massedilmesi mđmkđn gđrđnmđyor.

Somut olgular

Soruna somut olgular ekseninde yak1ndan bakalım:

a-Ekonomik

kapasite, her y1l emek piyasas1na ilk kez dahil olan yeni emekçilere i\_yaratamıyor. Her y1l emek piyasas1na ilk kez dahil olan, genç emekçilerin say1s1 ortalama 850 bin ki\_i. Oysa kriz derinle\_medeni önceki son 4 y1lda ekonominin y1llık istihdam kapasitesi ortalama 400 bin ki\_ydi. Yani ekonomik ökü\_ olmadan önceki dđnemde dahi, ekonomi, emek piyasas1na ilk kez dahil olanlar1n yakla\_1k yar1s1n massedebiliyordu.

b-Kriz

dđnemlerinden i\_sizler ordusuna eklenen i\_siz say1s1, daha sonraki y1llarda ekonomi taraf1ndan massedilemiyor. Örne in 2001 krizinden önce 2.100.000 olan gerçek i\_siz say1s1, 2001 ekonomik ökü\_nden sonra, 4 y1l içinde yakla\_1k 2 milyon artarak 4.200.000'e 1kt1.

## c-Kriz

ko\_ullar1n1n yol aıt1 1 a 1r sosyal sonuçlar, daha önce emek piyasas1na dahil olmayan ev kad1n1, ö renci gibi kesimlerle, emeklilerin de olanlar1n piyasa girmelerine neden oldu.

## d-K1rdan

göçün devam etmesi, yabanc1 göçmen i\_çili in canl1 olmas1, iç pazardaki (Türkiye) emek piyasas1ndaki emekçi say1s1n1 art1ran bir di er unsur. Göçmenlerin hepsinin i\_ bulam1yor veya i\_ bulsalar da belli bir süre i\_siz kal1yorlar.

5-Krizde kad1nlar1n emek piyasas1na, kat1l1m1 artt1

## Kriz

ko\_ullar1n1n en önemli sosyal boyutlar1ndan birisi, kad1nlar1n i\_ bulmak üzere, daha önce olmad1 1 ölçüde, i\_ piyasas1na dahil olmas1. Yukarıda kriz döneminde emek piyasas1na (ya\_lar1 nedeniyle ilk kez dahil olanlar hariç) 263 bin ki\_inin dahil oldu unu belirtmi\_tik.

## Soruna

daha yak1ndan bakalım: 2004-2007 y1llar1n1 içeren dönemde emek piyasas1na dahil olan her 100 ki\_inin 73'ü erkek 27'si kad1nlardan meydana geliyordu (2004-2007 döneminde, Türkiye'de emek piyasas1na her y1l ortalama 488 bin ki\_i eklendi. Y1llık 488 bin ki\_inin, 353 bini erkeklerden, geriye kalan 135 bini kad1nlardan olu\_uyordu.)

## Eylül

2008 döneminde ise emek piyasas1ndaki erkek-kad1n oran1 erkekler lehine, nispi olarak de i\_mi\_ti: Erkek % 76 kad1nlar %24. Ama kriz sürecinde bu e ilim alt üst oldu. Bu e ilimi a\_a 1da irdeliyoruz.

Kriz döneminde kad1nlar1n emek piyasas1na ilgisi

Kriz döneminde emek piyasas1na yeni dahil olanlar1n büyük k1sm1n1 kad1nlar olu\_turdu. ^öyle; kriz döneminde emek piyasas1na dahil olan toplam 1.984.700 ki\_inin, 861.400'ü erkeklerden 1.123.300'ü kad1nlardan olu\_uyor. Yani krizin derinle\_ti i dönemde emek piyasas1na dahil olan her 100 ki\_inin 43'ü erkek, 57'si kad1nlardan meydana geldi. Sonuç çok barizdir: Kriz kad1nlar1n emek piyasas1na her zamankinden daha fazla dahil olmas1na neden olmu\_tur. Ama bunlar1n hepsi i\_ bulamam1\_ ve i\_ bulamad1klar1 için emek piyasas1n1 terk etmemi\_, i\_ aramaya devam etmi\_lerdir. Bu durumu, izleyen bölümde ele al1yoruz. Ku\_kusuz kriz döneminde kad1nlar1n emek piyasas1na daha fazla dahil olmas1 toplam say1s1 25,5 milyona ula\_an toplam emek piyasas1ndaki erkek ço unluk dengesini de i\_tirmi\_ de il. Ama kad1n oran1n1, nispi olarak art1rd1.

## Bu

sonuç AKP kad1nlar1 eve kapatt1 gibi önyarg1lar1n mesnetsiz oldu unu aç1k biçimde ortaya koyuyor: Olgulara bakt1 1m1zda, kapitalizmin yasalar1n1n, hurafelerden, ön yarg1lardan ve AKP den çok daha güçlü oldu unu görmü\_ bulunuyoruz.

## 6- Kad1n ve erkek ay1r1m1nda i\_sizlik

Ekonomik çökü\_ sürecinde kad1n i\_sizli i nispi olarak azald1

## Ekonomik çökü\_

döneminde, i\_siz say1s1 4,5 milyondan 5,2 milyona ç1karken çökü\_ döneminin yol aıt1 1 i\_siz say1s1 704 bin 100 ki\_ iye ula\_t1. Bu say1n1n 430 bin 800'ü erkeklerden, geriye kalan 273 bin 200'ü kad1nlardan olu\_uyor.

## Gerçek

i\_sizlik oran1 kad1n ve erkek toplam1nda Eylül 2008 de yüzde 17 iken, yüzde 19'a ç1kt1. Gerçek i\_sizlik erkeklerde yüzde 14,6'dan yüzde 16,2'ye yükseldi. Kad1nlarda ise yüzde 25,6'dan 25,4'e geriledi.

## Erkek

i\_sizli in artmas1, emek piyasas1na yeni dahil olan erkek emekçilerin daha az k1sm1n1n i\_ bulabildi ini gösteriyor. Kad1n emekçilerde i\_sizlikteki nispi azalma ise, emek piyasas1na yeni dahil olan kad1n

emekçilerin, erkeklere göre daha fazla i\_ bulabildi ini ortaya koyuyor.

Bu sonucun emek süreci, sendikalar, kad1n hareketi aç1s1ndan sonuçlar1 önemli. Bu a\_ amada \_u noktalardan sözedilebilir:

a-Toplam

istihdam içindeki kad1n pay1 artmakta. Gerçekten de toplam istihdam içindeki kad1n pay1, 2 puan artarak yüzde 26 dan yüzde 28 e yükseldi.

b-Kad1nlar

art1k i\_gücüne daha fazla kat1l1yor. Kriz ba\_lang1c1nda kad1nlar1n i\_gücüne kat1l1m oran1 (OKO) yüzde 24 iken, kriz sonras1nda yüzde 27 ye yükseldi.

c-Kad1n istihdam art1\_1, özellikle kentlerde belirgin durumda. K1rlarda her iki dönem sonunda istihdam art1\_1, 383 bin olurken kentlerdeki istihdam art1\_1, 466 bin düzeyinde gerçekte\_ti.

## TABLÖLAR

### TABLO 1: Türkiye

(kad1n+erkek) istihdam ve i\_sizlik

(Bin ki\_i) (12 Aylık ortalamalar)

Eylül  
2008

Eylül  
2010

Art1\_

Art1\_  
oran1 %

Kurumsal olmayan sivil nüfus

69.515,7

71.140,3

1.624,6

2,3

15 ve daha yukarı ya\_taki nüfus

50.604,3

52.325,7

1.721,3

3,4

0\_gücü

23.506,8

25.495,8

1.989,1

8,5

Ostihdam edilenler

21.059,0

22.339,3

1.280,3

6,1

0\_siz

2.448,0

3.156,5

708,5

28,9

0\_gücüne katılma oran1 %

46,4

48,7

2,3

Resmi i\_sizlik oran1 %

10,5

12,4

2,0

Gerçek 0\_gücü

25.585,4

27.570,1

1.984,7

7,8

Gerçek i\_siz

4.526,7

5.230,8

704,1

15,6

Gerçek i\_şizlik oran1 %

17,7

19,0

1,3

7,2

TABLO 2: Türkiye  
(Erkek) istihdam ve i\_şizlik  
(Bin ki\_şi) (12 Aylık ortalamalar)

Eylül  
2008

Eylül  
2010

Art1\_

Art1\_  
oran1 %

Kurumsal olmayan sivil nüfus

34.483,8

35.299,8

816,0

2,4

15 ve daha yukarı ya\_ştaki nüfus

24.821,7

25.691,9

870,3

3,5

0\_gücü

17.334,2

18.203,1

868,9

5,0

Ostihdam edilenler

15.575,8

16.006,8

431,0

2,8

0\_siz

1.758,3

2.196,3

438,0

24,9

0\_gücüne katılma oran1

69,8

70,9

1,0

1,5

Resmi 0\_sizlik oran1

10,2

12,1

1,9

18,9

Gerçek 0\_gücü

18.227,3

19.089,0

861,7

4,7

Gerçek i\_siz

2.651,4



3.082,2

430,8

16,2

Gerçek i\_şizlik oran1 %

14,6

16,2

1,6

11,0

TABLO 3: Türkiye  
(Kad1n) istihdam ve i\_şizlik  
(Bin ki\_i) (12 Aylık ortalamalar)

Eylül  
2008

Eylül  
2010

Art1\_

Art1\_  
oran1 %

Kurumsal olmayan sivil nüfus

35.032,0

35.840,3

808,3

2,3

15 ve daha yukarı ya\_taki nüfus

25.782,6

26.633,5

850,9

3,3

0\_gücü

6.172,6

7.292,8

1.120,2

18,1

Ostihdam edilenler

5.482,9

6.332,6

849,7

15,5

0\_siz

689,7

960,3

270,6

39,2

0\_gücüne katılma oran1

23,9

27,4

3,5

14,4

Resmi 0\_sizlik oran1

11,2

13,2

2,0

18,0

Gerçek 0\_gücü

7.358,1

8.481,4

1.123,3

15,3

Gerçek i\_siz

1.875,2

2.148,9

273,8

14,6

Gerçek işsizlik oranı %

25,6

25,4

-0,2

-0,7